

1848/49 MACAR BAĞIMSIZLIK HAREKATI İÇERİSİNDE OSMANLI DEVLETİ'NİN ROLÜ THE ROLE OF THE OTTOMAN EMPIRE IN 1848/49 HUNGARIAN İNDEPENDENCE MOVEMENT

Sevim BİNİCİ*

Öz

Macar bağımsızlık hareketleri XIX. Yüzyıl başlarında süreç halinde ilerleyerek meydana gelmiştir. 1848 ihtilalleri sırasında ve sonrasında Macarlar özgürlükleri için bir bağımsızlık mücadelesi içerisine girmiş ve Avusturya imparatorluğu tarafından mücadeleleri bastırılarak yersiz, yurtsuz bırakılan bu millet, Osmanlı devletine sığınarak çareler aramış ve bu durum Osmanlı'da mülteciler meselesi meydana gelmesine sebep olmuştur. Avusturya ve Rusya, Devlet-i Aliyye'den sığınmacıların iadesini istemişse de Osmanlı hükümeti buna razı olmamıştır. Macar mültecileri sorunu Osmanlı devleti ile Avusturya ve Rusya arasında Uluslararası bir diplomasi krizine neden olmuştur. Ancak Osmanlı devleti kendisine sığınan bu milleti bünyesinde barındırmış ve önemli görevlerde hizmet sunmalarını sağlayarak onların karanlık istikbalinin aydınlanmasında katkısı büyük olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Macar Mültecileri, Osmanlı, İdari, Siyasi, Sosyo-Kültürel.

Abstract

Hungarian independence movements XIX. In the beginning of the century, he progressed through the process. During and after the revolutions of 1848 the Hungarians entered into a struggle for independence for their freedom. This nation, which was left homeless by suppressing the struggles by the Austrian empire, looking for remedies by taking refuge in the Ottoman state and this situation revealed the issue of refugees in the Ottoman empire. Austrian and Russia demanded the return of asylum seekers from the Ottoman, but the Ottoman government did not approve of it. The problem of Hungarian refugees has caused an international diplomatic crisis between the Ottoman state and Austria and Russia. However, the Ottoman state has helped this nation, which has taken refuge in itself, and contributed to the enlightenment of their dark future by providing services in important missions.

Keywords: Hungarian Refugees, Ottoman, Administrative, Political, Socio-Cultural.

GİRİŞ

Macaristan, Kanuni Sultan Süleyman zamanında bir Türk eyaleti idi. Fakat sonraları Avusturyalıların Türkler aleyhine kazandıkları zaferin bir sonucu olarak elden çıkmıştır. Osmanlı devleti, İmparatorluk şekli bakımından Fransa ve İngiltere'den çok Avusturya devletine benziyordu. Çünkü bu devletler içerisinde farklı millete mensup topluluklara hakimlerdi.

17. asırda Macarların geleceği düşünüldüğünde, Türk himayesinde ve Erdel'in ittifakı sonucu bir Macar siyasi özgürlüğü fikri yaygındı (Gökbilgin, 1976: 3). 18. yüzyıl'da Macar liderleri Osmanlı topraklarına bir göç hareketi'nde bulundular. Bunlar İmre Thököly İzmit'e, Frenc Rakoczi ise Tekirdağ'a gelmiştir. Macar doğumlu olan İbrahim Müteferrika İstanbul'da Türk matbaasını kurmuş, Baron de Tott'da İstanbul'a gelerek 1768-1774 yıllarında modern Osmanlı askeri teşkilatı inşasında görev almıştır (Kovacs, 2016: 453).

Osmanlı hükümeti, bu çerçevede Macar bağımsızlık hareketi sürecinde Avusturya'ya karşı bağımsızlık mücadelesi içerisine giren Macar milletine sahip çıkmış, kendisine sığınan mültecileri geri vermemeye ve gerekirse bu uğurda Avusturya ve Rusya'ya karşı olma kararı vermiş ve genel itibariyle sığınanları iade etmek devletin şerefiyle de uzlaşmayan bir durum olarak belirlenmiştir (Karal, 1947: 220).

Osmanlı devleti, siyasi açıdan Macarların yalnızlaştırılması ve bastırılması yönünde süregelen politikada bir engel oluşturarak, bu milletin bağımsızlık söyleminde bir kalkan vazifesi sürdürmüştür.

* Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi.

Osmanlı topraklarına gelen Macarlar, kendilerine iş sahası bulabilmiş, hatta basın yolu ile seslerini bu topraklarda duyurabilmişlerdir.

1. Siyasi Açıdan Macar Mültecileri ve Osmanlı İlişkileri

1848 yılında Fransa'da kral Louis Philippe karşı olarak Cumhuriyetçi bir ihtilal çıkmış ve bu ihtilal tüm Avrupa bölgesinde önemli adımların atılmasına yol açmıştır. Avrupa'nın çoğu yerinde Meşrutiyetçi-Cumhuriyetçi sistem oluşturmayı temel amaç edinen Demokratik-Ulusçu ihtilaller meydana getirilmiştir. Bu çerçevede Lehistan, Bohemya, Eflak, Boğdan, İtalya, Avusturya ve Macaristan'da ayaklanmalar oluşmuş, Eflak'ta Meşrutiyet ilan edilirken, başlangıçta Macaristan'da ise Lajos Kossuth önderliğinde Cumhuriyet ilan edilmiş, fakat daha sonra Habsburg İmparatorluğu Rusya'nın desteğiyle kendi ülkesinde oluşan ayaklanmaların üstesinden gelince, bağımsızlık duyguları olan Macarlar, bu durum karşısında topraklarından ayrılmışlardır (Akşin, 2009: 129).

1848 devrimi sonrası meydana gelen ayaklanmalarda başarılı olan milletlerden biri olan Macarlar, milli uyanış sürecine dahil olmuşlardır (Yılmaz, 2014: 105). Tanzimat devrinde Eflak, Boğdan, Mısır, Tunus, Sırbistan gibi bölgeler bir takım özerkliğe sahip olmuşlardır. Viyana'daki halkın ise temel hedefi "*anayasa ve özgürlük*" istemi gerekçesiyle, isyan girişiminde bulunmuş ve milli bir direniş fikrine yol açmışlardır (Sander, 2015: 192).

Macar özgürlük savaşı esas itibariyle, Macarların ulusal şairi Sandor Petöfi'nin 15 Mart 1848'de Ulusal Marşı okumasıyla başlamıştır (Nazır, 2008: 23). Petöfi, Nemzeti dal isimli şiiriyle "*Talpra magyar! (Ayağa kalk Macar!)*" sözleri ve ayrıca "*Dicsőseges nagyarut (Anlı Şanlı Büyük Beyler)*" isimli çalışmalarıyla halkı ve özellikle gençleri bu bağımsızlık mücadelesine katılmaya sevk etmiştir (Öz, 2015: 178). Petöfi'nin hemen ardından M. Jokai'nin Macar milletinin 12 maddelik isteklerini sunması ile devam etmiştir (Nazır, 2008: 23). Temel amaçları, Macarların milli bir bilince erişmeleri doğrultusunda, taleplerinin de gerçekleştirilmeye çalışılması olmuştur.

Bu isteklerden bazıları, yüksek sınıfa sunulan imtiyaz ve dayatılan ağır vergilerin kaldırılması, basına özgürlük verilmesi ve bir anayasal hükümetin inşası doğrultusunda haklar talep edilmiş, Avusturya İmparatoru başlangıçta bu istekleri kabul etmiş, ancak daha sonra bu kararından vazgeçmiştir (Gümüş, 2010: 257). Avusturya hükümeti ise, Macar milliyetçileri karşısında aciz kalınca Rusya'dan destek aramıştır; "*Avusturyalılar Macarlar'ın terbiyesinden aciz kalmağla Rusyalı Macaristan üzerine ikiyüzbin nefer sevketti. Macarlar naçar kalarak birçoğu Devlet-i Aliyye'ye iltica eylediler* (Kösoğlu, 1990: 556)." ve bu ifadelerden anlaşılacağı üzere Avusturya, Macarlara karşı aradığı desteği başlangıçta Rusya aracılığıyla sağladığı görülmektedir.

Avusturya imparatoru Franz Josep, Rusya'dan Macar isyanına karşı yardım istediğinde Çar I. Nikola, generali Paskieviç'i 200.000 askeri komutasıyla birlikte Macaristan'a yönelmiş ve Macarlar bu durum karşısında daha fazla dayanamamışlardır. Kossuth Lajos Osmanlı'ya gelerek Macar komutasını Görgey'e teslim etmiştir. Görgey ise farklı bir politika seyrederek Avusturyalıları devre dışı bırakıp Ruslara teslim olmuştur. Bu durum ertesinde Paskieviç de Rus Çarı'na "*Macaristan, majestelerinin ayakları altındadır.*" ifadeli rapor göndermiştir. Bu durum Avusturya ve Rusya arasında da anlaşmazlıklara sebep olmuştur (Ortaylı, 2014b: 29). Çünkü Avusturya'nın temel hedefi Macarları kendi bünyesinde tutmayı başarabilmek idi.

Osmanlı Devleti kendine sığınanları iade etmek istememekle birlikte, oluşacak bir savaş tarafı da olmamıştır (Armaoğlu, 2014: 174). Osmanlı devletine sığınan bu Macar mültecileri Osmanlı ile Avusturya arasında diplomatik krizlere sebep olmuş, her ne kadar her iki devlette -Osmanlı ve Avusturya- çok uluslu yapıdan zarar görmüşlerse de geri adım atmamışlardır. Araya İngiliz ve Fransızlar, Osmanlı taraftarı olarak girmişlerdir (Akşin, 2009: 130).

Önemli bir nokta olarak, Osmanlı devleti kendi bünyesindeki istikrarı korumak amacıyla Macarların Osmanlı ülkesine silahlı bir şekilde girişlerini engellemeye çalışmışlardır, çünkü Macarların Osmanlı topraklarında olası bir Avusturya'ya karşı ihtilal girişimine yönelmesi Eflak ve Boğdan'a sıçrayabilir, bu durumda Ruslarla ilişkiler gerilebilirdi (Nazır, 2008: 26). Osmanlı devleti, Avusturya ve Rusya'nın olası baskısına karşı İngiltere ve Fransa'nın tutumunu öğrenmek amacıyla Hariciye Nazırı Ali Paşa'yı haklı sesini duyurmak amacıyla göndermiş ve Ali Paşa'da İngiliz ve Fransız elçilerine cevaplamaları için şu soruları yöneltmiştir (Nazır, 2008: 88).

“1- Osmanlı Devleti, Rusya ve Avusturya Devletleriyle imzaladığı Kaynarca ve Belgrad Anlaşmalarına göre mültecileri geri vermek zorunda mıdır?

- Bizim düşüncemize göre hayır.

2- Osmanlı Devleti, mültecilerin iadesini reddedip ilgili devletlerin isteğine hayır cevabı verirse, söz konusu anlaşmaları ihlal etmiş olur mu?

- Birinci soruya verilen cevap göz önüne alınırsa ihlal etmeyeceği açıktır.

3- Eğer Babıali olumsuz bir cevap verirse Rusya bunu kendisine yapılmış bir hakaret olarak değerlendirip savaşa karar verebilir mi?

- Doğrulanması güç bir hareketi Rusya'ya affetmek ona haksızlık yapmak olur.

4- Anlaşmalar, Rusya'ya savaş ilan etme hakkı ve gerekçesi vermediği halde Osmanlı Devleti'ne savaş açması durumunda, Fransa ve İngiltere böyle bir hareketi nasıl karşılar? Böyle bir hadisenin vukûu halinde İngiltere ve Fransa Babıali'ye destek verir mi?

- İki hükümetin Rusya'nın tutumunu kınayacağı ve Babıali'ye gerekli desteği sağlayacağı açıkça bilinmesi gerekir.

5- Mülteciler meselesi yüzünden Rusya harp ilan etmeyip, iki devlet arasındaki ilişkilerde soğukluk meydana gelirse, bunun ortadan kaldırılması için İngiltere ve Fransa aracılık yapacaklar mıdır?

- Bu durumda her iki devlet de ilişkilerin normale dönmesi için elinden gelen gayreti sarf edeceklerdir.

6- Vidin' de bulunan mülteciler, Rusya vatandaşı mıdır?

- Bunlar arasında Rusya vatandaşı olanlar olabilir. Ancak, bunlar Rusya vatandaşı olsalar bile, Kaynarca ve Belgrad Anlaşmalarına göre, bunların iade edilmesi gerekmez (Nazır, 2008: 89).” Ayrıca Ruslarla anlaşma yapmak üzere gönderilen Fuat Paşa, Çar I. Nikola'nın desteğini de alarak Rusya'dan dönmüş olması işleri kolaylaştırmıştır (Akşin, 2009: 130).

Mültecilerden hiçbir kimsenin iade edilmemesi hususunda Fuat Paşa'ya bir emir yollanmıştır. “O makûleleri Avusturyalılara veyahud Rusyalılara teslim etmek canlarını tehlike-i azimeye ilka eylemek demek olub buna ise merhamet-i seniyye kail ve şan u şevket-i Devlet-i Aliyye'ye bir vehile muvafık olmayacağı” bildiriliyordu (Nazır, 2002: 813). Osmanlı hükümetinin mültecilere karşı bu içten tutumu Fransa, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'nde geniş ses getirmiş, etkisi büyük olmuştur. Paris ve Londra caddelerinde frenkler bir fesli'ye rastlasalar “Yaşasın Türkler” söyleminde bulunup onlara iltifat etmişlerdir (Nazır, 2008: 3).

1849'da meydana gelen Macar ayaklanmasından sonraki süreçte bir kısım Macar ve müttefik olan Polonyalı subaylar, Osmanlı topraklarına sığınmış ve “mukaddes liga” mensubu olarak Rusya ve Avusturya'ya karşı bütünleşen gönüllü subaylardan meydana gelen bir orduya hakim olmuşlardır (Ortaylı, 2014a: 57). Bu durum en çok Osmanlı ordusunu etkilemiştir, çünkü Osmanlı devleti'ne sığınanlardan büyük bir kısmı Avrupa askeri sistemini iyi bilen uzman askerlerden oluşuyorlardı. Gelenler arasında doktor, subay, kimyager, mühendis ve yazarlar da bulunuyordu (Gümüş, 2015: 363). Bir bakıma Osmanlı topraklarına gelen mülteciler bilgi ve deneyimlerini de beraberinde getirerek bir beyin göçü faaliyetini sürdürmüşlerdir.

İlk mülteciler Budapeşte'de Babıali temsilcisi olan Fuat Paşa'nın 23 Temmuz 1849 tarihli raporunda görülmektedir. Raporda 1120 kişi olarak belirlenmiştir (Nazır, 2002: 813). 1848-49 yıllarında Macar göçmenleri Osmanlı topraklarına gelip Vidin, Şumnu, Kütahya gibi bölgelere yerleştirilmişlerdir (Csorba, 2002: 224). Vidin kampına gelen mültecilerin sayısı hastalık ve salgınların sebebiyet verdiği kayıplar nedeniyle tam olarak bilinmemektedir. Mülteciler Vidin'e yerleştirildikten sonra özellikle meyve ve sebze ücretlerinde bir fiyat artışı meydana gelmiştir. Mesela, önceleri 10 para olan üzüm'ün kilosu onlar geldikten sonra 2 misline çıkmıştır. Bu ani artıştan bölge halkı pek mutlu olmamış olsa da mülteciler için bu fiyatlar yaşamlarını sürdürdükleri ana yurtlarına göre bir hayli ucuz kalmıştır (Nazır, 2008: 53).

Türk kaynaklarına göre Ekim'in sonunda 3156 kişinin Macaristan'a geri dönmeleri ile sayılarının 5000-5500 olduğu ön görülür. Kont Gyula Andrassy'nin Vidin kampına 17 Eylül'de ulaşan mektubunda, “Macar savaşı Türk topraklarında devam ettirilecektir.” ifadesi önemlidir (Karadoğan, 2013: 805). Çünkü, bu fikir doğrultusunda Macarlar Türk topraklarında ulvi düşüncelerini sürdürüp seslerini dünya kamuoyunda duyurmayı başarmışlardır.

Kasım ayının başlarında, Rusya sınırının yakınlığı ve yaklaşan kıştan ötürü 1469 mülteci Vidin'den Şumnu'ya getirilmiştir. Şumnu'nun yetkili komutanı olan Halim Paşa, Kossuth ile düşmanlığa giren Bem'in baskısı nedeniyle göçmenlerin lideri olarak Honved General Mor Perczel'i tayin etmiştir (Nazır, 2002: 806). Bu durum gelen mülteciler arasında da siyasi mücadelelerin bulunduğu Osmanlı'nın ise bunu önleyici politikalar geliştirdiğini göstermektedir.

Macarlar, uzun süreli müzakerelerden sonra, Anadolu'da Rus ve Avusturya tehdidinden uzak bölge olan Konya ve Kütahya'da iskan ettirilmişler, yurda dönmek isteyenlere ise bir süre izin verilmemiştir (Aydoğan, 2013: 6) Gönderilen bu bölge -Kütahya- 19. yüzyıl'da sık sık idari düzenlemelerin meydana geldiği, Osmanlı'nın önemli bir idari merkezlerinden birisiydi (Çadrcı, 2011: 168).

Mültecilerin Kütahya'daki denetimi görevi Süleyman Refik Bey'e verilmişti. Mülteciler onu sevimli ve şakacı biri olarak tarif etmişlerdir. Mülteciler, özellikle de Kossuth, bu bölgede dünya hakkındaki bilgileri Osmanlı'da görevli bulunan İngiliz ya da Amerikalı diplomatlar aracılığıyla sağladıkları İngiliz ve Fransız gazetelerinden haberdar olmuşlardır. 1851 yılından itibaren, bir kısım mülteci Bursa'ya bir kısmı da Avrupa'ya giderek yaşamlarını devam ettirmişlerdir (Nazır, 2008: 66).

2. Sosyal ve Kültürel Açıdan Macar Mültecileri ve Osmanlı İlişkileri

Türkler yüzyıllarca ülkelerinden ayrılmak zorunda bırakılan yüzlerce kimsesiz insana hiçbir ayırım gözetmeksizin yardım elini uzatmışlardır (Arat, 2016: 16). Macarların çoğu iltica hareketleri ertesinde İstanbul'da toplanmış ve farklı şekillerde hayatlarını sürdürmeye devam etmişlerdir. Özellikle onların toplanma yerleri Baron Balazs Orban'ın evi olmuştur. Macarlar iş bulma konularında birbirlerine yardım etmişler, birçok süvari subayı, kendisi de göçmen olan Belçika doğumlu olan Yüzbaşı Karl Schwarzenberg tarafından açılan binicilik malikanesinde hayat sahası bulabilmişlerdir. Ayrıca bazıları gemici yahut hizmetçi olmuşlar, topçu Karoly Renyi ve altı arkadaşı ise beraber ev boyama şirketini kurmuş ve aynı zamanda Dolmabahçe Sarayı'nın dekorasyonunda da yer almışlardır (Csorba, 2002: 807).

Mülteciler genel itibari ile gruplar halinde iş sahasına atılıyor ve kazançlar elde ediyorlardı. Sultan'ın Avusturya doğumlu baş bahçıvanı Sester, Beşiktaş bahçesinde 6 mülteci çalıştırmış olup, Macarlar faytonculuk işinde de bir hayli talep görmüşlerdir. Kimisi Bursa ipek fabrikasında iş sahası bulmuş, bazıları da Debrecen'deki silah fabrikasında tüfekçi dükkanı açarak ufak bir silah fabrikası kurarak yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Çoğu mülteci eski mesleklerine devam edip, bazı subaylar ise çizme yapımı dahi öğrenmekten geri kalmamışlardır (Csorba, 2002: 807).

Macar bağımsızlık hareketi sırasında Osmanlı topraklarına gelen önemli bir isim büyük şair Nazım Hikmet'in büyük babası Mustafa Celaleddin Paşa'dır (Kont Konstantin Borzecki). Bu kişi topçuluk hususunda yeni metodlar getirmiş ve orduda haritacılık alanında hizmeti bulunmuş ve ayrıca "*Les Turcs anciens et modernes*" adlı bir kitap yazmıştır (Ortaylı, 2014b: 29). Gelenler arasında, Lajos Kossuth, Josef Bem (Murat Paşa), Joseph Wysocki, Kmety (İsmail Paşa), Kont Zamoyski, Richard Guyon (Hürşit Paşa) gibi Osmanlı'ya askeri ve diğer hizmetlerde bulunmuş önemli kişiler de mevcuttur. Hizmetleri;

-Kont Kossuth; İstanbul'a gelerek Macarların burada temsilcisi olmuş, ayrıca daha sonra Avusturya-Macaristan dışişleri bakanı olarak çalışmıştır,

-Josef Bem (Murat Paşa); Polonya, Macar ve Türk orduları generali, ayrıca Macar Ayaklanması kahramanıdır,

-Sweryn Bielinski (Nihad Paşa); Abdülkerim Paşa'nın kurmay başkanıdır,

-Konstanty Borzecki (Mustafa Celaleddin Paşa); 1876 Türk-Sırp Savaşı sırasında Karadağlılarla girilen mücadelede hayatını kaybetmiştir,

-Feliks Klemens Breanski (Şahin Paşa); 1853-54 Kars savunmasında görev almıştır,

-Karol Brzozowski (Kara Avcı, Avrat Memet, Akbaba); Mühendis, ormancı, haritacı, arkeolog, ziraatçı ve şairdir,

-Ludwik Bystrzowski (Arslan Paşa); Kırım Savaşı sonrası Paris'te askeri ateşe görevlisidir,

-Stanislaw Chlebowski; Sultan Abdülaziz'in ilk resmi saray ressamı'dır,

-Wojciench Chrzanowski; 1836 Türk ordusunda reformlarda bulunmak üzere İstanbul'a gelmiştir,

- Michal Czajkowski (Mehmet Sadık Paşa); İstanbul'da kurulmuş olan Doğu Ajansı'nın yöneticiliğini yapmıştır,
- Wladyslaw Czajkowski (Muzaffer Paşa); Sultan Abdülaziz'in yaveri olmuştur,
- Jan Goscimski (Tufan Bey); Sadık Paşa Kazakları Birliği'nde komutan görevini almıştır,
- Antoni Aleksander Ilinski (İskender Paşa, İlay); Ömer Paşa ordusunda Kırım'da savaşmıştır,
- Wladyslaw Koscielski (Sefer Paşa); Ömer Paşa ordusunda görev almıştır (Ortaylı, 2014b: 31).

Osmanlı Devleti'ne sığınan pek çok Macar ve Polonyalı mülteciler Müslümanlığı tercih edip Osmanlı devletinde görevler almışlardır. Örneğin, Josef Bem, Murat Paşa adını alarak, Kmety, İsmail Paşa adını alarak, Richard Guyon ise Hürşit Paşa adını alarak Osmanlı'da görev almış bazı kişilerdir. Bazıları ise din değiştirmeden Osmanlı ordusuna hizmet etmişlerdir. Bunlardan bazıları, General Zamowinski, Sobieszcanski, Wilkoszewski ve daha 17 subay bunlar arasındadır (Ortaylı, 2014b: 31). Bu durum gösteriyor ki, Osmanlı nüfusunda bulunanların din seçimleri kendi tercihlerine bırakılmış, gelenlere bu yönde herhangi bir baskı uygulaması yapılmamıştır.

Osmanlı toplumu gelen Macar mültecilerini topraklarında son derece iyi bir şekilde ağırlamışlardır. Osmanlı'nın askeri sistemini Batı'ya tanıtmakla bilinen Comten de Marsiyli, Türklerin misafirperverliğini şöyle ifade etmektedir. *"Türkler hiçbir din farkı gözetmeksizin bütün yabancılara karşı son derece misafirperverdirler. Ana yollar civarındaki köylerde oturanlardan hali vakti yerinde olanlar öğleden evvel ve akşamüstü gezintiye çıkıp yolcu bulmaya çalışırlar. Eğer bulacak olursa evlerine davet ederler ve hatta çok defa misafirin hangi evde ağırlanacağını tayin ederken kavgaya tutuşurlar"* şeklindedir (Nazır, 2008: 16).

Genel itibarıyla Osmanlı topraklarında kalan mültecilerin düşüncesi *"Pek çok hristiyan halkı bizim vatanımızdan ayrı düşmemize ilgisizlikle bakarken ve hatta bazıları kanlı av köpeklerinin din değiştiren kölelere yaptığı gibi bizi öldürmek için peşimize düşerken, sadece pagan olarak adlandırılan Türk milleti bize sığınak verdi. Sadece açlıktan ölenlere yiyecek ve çıplak olanlara da giyecek vererek değil, sadece bizim sınır dışı edilmemizi isteyen güçlere karşı masraflı bir savaşa girmeye hazır olarak değil, fakat aynı zamanda düşünceli olup bizim vatansız olduğumuzu bize unutturmaya çalışarak.."* fikri etrafında şekillenmiştir (Csorba, 2002: 810).

Mültecilerin önemli bir bölümü girişimci bir niteliğe sahip olup, evlerinden getirdikleri ya da çalışarak biriktirdikleri paralarla kendi işlerini kurup ve başarı elde etmişlerdir. Fakat bazılarının şanssız dönmemiş hayat zorluğu nedeniyle bir kısım mülteciler ülkelerine geri dönmüş ya da batıya göç etmişlerdir (Csorba, 2002: 807).

15 Mayıs 1851 tarihinde Macarlar birbirlerine yardım edebilmek için İstanbul'da bir *"Macar derneği (Magyar Egylet)"*ni kurmuş olup, derneğin başkanı olarak Matyas Nyujto'yu sekreteri olarak da Balazs Orban'ı seçmişlerdir. Derneğin büyük bir kısmı Kossuth'un maiyeti 78 düzenli ve 26 fahri üye'den meydana gelmiştir. Ayrıca mülteciler; Macar, İtalyan, Fransız ve İstanbul gazetelerine üye olup *"Eszmecserek (Sohbetler)"* adıyla kendilerine bir edebiyat gazetesi dahi basmışlardır (Csorba, 2002: 807).

Osmanlı ile Macar dostluk ilişkilerinin önemli bir boyutu 1848-1849 Macar Özgürlük savaşı sonucunda oluşturulmuştur (Nazır, 2008: 105). İlerleyen süreçlerde Osmanlı devleti ile Macaristan ilişkileri dostlu içerisinde devam etmiş, II. Abdülhamit zamanında, Kanuni Sultan Süleyman'ın 1541'de Budin'i fethi esnasında ganimet olarak alıp İstanbul'a getirdiği 34 adet değerli tarihi ve ilmi eseri Osmanlı devleti'nin Peşte Şehbenderi aracılığıyla Peşte Darü'l-Fünunu'na verilmiştir (Nazır, 2008: 108). Bunlardan 33 tanesi;

1. Vitruvius et Candidus
2. Paule de Venire sur Aristote et Aegivius Romanus
3. Traite sur le movement
4. Suetone, Vies des Empereures. Les miniatures
5. Grammaire Latine
6. Plutarque, vie d'Aristide et de Latou en latin
7. Mitologie
8. Albertus magnus de mineralibus

9. Aelius Spartavus, Aemilius Probus
10. Grarnnaire
11. Terence, Comedies
12. Simon Sanuensis Ciavis
13. Testus Pompejus
14. Cicero
15. Plinieus Secundus, Panegyriques
16. Traite de Chirurgie
17. Caesar de be ll o galledus et hispanico
18. Collection des ecuimaus des Empereurs Romains
19. Clementius itineraire de St Pierre
20. Simon Samuensis, Synonymes
21. Speculum humanea , Solutions
22. Eheophraste, histoire de Plautus
23. Fertulliaius Cuotra Mauvais
24. Baeitus
25. Siluis Helius
26. Eusebius Preparatıon Evangelique
27. Bible, Manuscrit du 13 erne sieele tres ruinee par le teules
28. Livre Religieux
29. Quintus Curtius, Alexander Magnus
30. Dante, Comedia Liria, manuscrit contemporain de Dante
31. Eusebius, Chronique traduit par Seious
32. Historiographes
33. Livre de navigation en Haleius, şeklindedir (Nazır, 2008: 109).

SONUÇ

Hürriyetlerini kazanmak uğruna isyan eden ve sonunda mağlup olarak Osmanlı'ya sığınan Macar ve Polonyalı mültecileri saygı ve sevgi nişanesi olan padişah Abdülaziz'in ifadesiyle, "*Tacımı veririm, tahtımı veririm, fakat devletime sığınanları asla geri vermem.*" sözü en büyük gösterge olmuştur.

Yaşamları tehlikede olan, eziyet ve baskı altında bulunan bu insanlara Türkler daima kucak açmış ve sınırlı olanaklarına rağmen, evlerini, ekmeklerini, düşkün durumda olan bu millete açık, onlara açık yüreklilikle yardım etmişlerdir.

Diplomasi açısından Osmanlı devleti önemli devlet adamlarını -Ali ve Fuat Paşalar- Macarların istikrarını sağlamak amacı ile İngiliz, Fransız ve Rus devletlerine göndererek Avusturya imparatorluğuna karşı haklı mücadeleyi anlatma yolunu benimsemiştir.

Osmanlı-Macar ilişkileri görüldüğü üzere 16. yüzyıla varan bir münasebetin gözlemlendiği, süreç halinde ilerleyen bir durumdur. 19. yüzyıl ortalarında meydana gelen Macar bağımsızlık hareketi sürecinde de bu iki millet arasındaki bağlar daha da güçlenerek varlığını sürdürmüştür.

Arnold Reisman'ın ifadesiyle, "*Türklerin özellikle mazlumlara karşı geleneksel konukseverliği, Avrupa merkezli Batı'da pek iyi bilinmez.*" 1848/49 Macar özgürlük savaşı yıllarında Osmanlı desteğini sağlayan

Macarlar yapılan bu yardımları unutmamış, ilerleyen yıllarda Osmanlı-Macar ilişkileri olumlu şekilde sürmesine imkân sağlamıştır.

KAYNAKÇA

- Akşin, Sina (2009). *Türkiye Tarihi-3 Osmanlı Devleti 1600-1908*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Arat, Ender (2016). *Türklere Güvendiler, Tarih Boyunca Türk Topluluğuna Sığınanlar*. İstanbul: Tarihçi Kitabevi.
- Armaoğlu, Fahir (2014). *19. yüzyıl Siyasi Tarihi 1789-1914*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Karadoğan, C. Umut (2013). XIX. Yüzyılda Avrupası'nda Yaşanan İhtilal Hareketleri ve Bu İhtilallerin Osmanlı Devleti ile Türkiye Cumhuriyeti'ne Etkileri. *Akademik Bakış Dergisi*, S. 35, s. 1-19.
- Bozkurt, Gülnihal (1996). *Alman-İngiliz Belgelerinin ve Siyasi Gelişmelerin Işığında, Gayrimüslim Osmanlı Vatandaşlarının Hukuki Durumu (1839-1914)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Csorba, György, çev. Erol Hatıplı (2002). Macar Mültecileri. *Türkler*, (c.12, ss. 805-812). Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Csorba, György (2002). 1848-1849 in the Ottoman Empire. *The Turks*, (c.4, ss. 224-232). Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Çadırcı, Musa (2011). *Tanzimat Sürecinde Türkiye Anadolu Kentleri*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Gökbilgin, M. Tayyip (1976). *Rakoczi Frenc II ve Osmanlı Devleti Himayesinde Macar Mültecileri Sempozyumu*. İstanbul.
- Gümüş, Musa (2015). Leh ve Macar Mültecilerinin Osmanlı Devleti'ne Sığınması Beyin Göçü olarak Değerlendirilebilir mi?. *Tarih Okulu Dergisi*, S. 23, s. 363-387.
- Gümüş, Musa (2010). 1848 Mülteciler Meselesi Örneğinde 19.yüzyıl Türk Diplomasisi. *History Studies*, S. 2/2, s. 255-280.
- Kovacs, Nandor Erik (2016). Hungarian Turkophiles in 19. Century İstanbul and Their Bequests in the Library of the Hungarian Academy of Sciences. *Osmanlı İstanbul'u IV, IV. Uluslararası Osmanlı Sempozyumu Bildirileri*, Eötvös Lorand University, Budapeşte.
- Kösoğlu, Nevzat (1990). *Türk Dünyası Tarihi ve Türk Medeniyeti Üzerine Düşünceler*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Nazır, Bayram (2002). Macar ve Polonyalı İhtilalcilerin Osmanlı Devleti'ne İlticası ve Diplomatik Kriz. *Türkler*, (c.12, ss. 813-825). Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Nazır, Bayram (2008). *Osmanlı Misafirperverliği ve Avrupa'daki Yankıları*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Kültürel, Sanatsal ve Tarihi Yayınlar.
- Ortaylı, İlber (2014a). *İmparatorluğun Son Nefesi, Osmanlı'nın Yaşayan Mirası Cumhuriyet*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Ortaylı, İlber (2014b). Avrupa'nın Ortasında 600 Yıllık Müttefik. *Atlas Tarih*, S. .25. s. 22-31.
- Öz, Ayşe (2015). 1848-1849 Macar Bağımsızlık Mücadelesinde Sandor Petöfi'nin Yeri ve Sekellere Dair Düşünceleri. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, S. 55, 1, ss. 173-184.
- Sander, Oral (2015). *Siyasi Tarih İlkçağlardan 1918'e*. Ankara: İmge Kitapevi.
- Yılmaz, Hakan (2014). *Tarih Boyunca İhtilaller ve Darbeler*. İstanbul: Timaş Yayınları.